

עין משפט
נר מצוה

המוניח פרק שלישי בבא קמא

מסורת הש"ס

6) ועל ג' ו' לקמן 6א;
מח' 6) לקמן 6ב;
7) ועל ג' ו' לקמן 6ג;
8) ועל ג' ו' לקמן 6ד;
9) ועל ג' ו' לקמן 6ה;
10) ועל ג' ו' לקמן 6ו;
11) ועל ג' ו' לקמן 6ז;
12) ועל ג' ו' לקמן 6ח;
13) ועל ג' ו' לקמן 6ט;
14) ועל ג' ו' לקמן 6י;
15) ועל ג' ו' לקמן 6יא;
16) ועל ג' ו' לקמן 6יב;
17) ועל ג' ו' לקמן 6יג;
18) ועל ג' ו' לקמן 6יד;
19) ועל ג' ו' לקמן 6יז;
20) ועל ג' ו' לקמן 6יח;
21) ועל ג' ו' לקמן 6יט;
22) ועל ג' ו' לקמן 6כ;
23) ועל ג' ו' לקמן 6כא;
24) ועל ג' ו' לקמן 6כב;
25) ועל ג' ו' לקמן 6כג;
26) ועל ג' ו' לקמן 6כד;
27) ועל ג' ו' לקמן 6כה;
28) ועל ג' ו' לקמן 6כו;
29) ועל ג' ו' לקמן 6כז;
30) ועל ג' ו' לקמן 6כח;
31) ועל ג' ו' לקמן 6כט;
32) ועל ג' ו' לקמן 6ל.

תורה אור השלם

1. ובי יפתח איש בור או
כי יבדח איש בר ולא
יבטנו תפול שפחה שור או
שמה כא ג'
2. ולעגל לא תעשה
דבר אין לעגל חטא מות
כי כאשר יקום איש על
רשו ויזדח נפש כן
הדדך יהיה
דברים כב י'

תהרות הב"ח

6) רש"י ד"ה שור ולא
ו' מפרש שפחה
המ"ד:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ר"ה ח"ב כי אכל
הפקיד רשותו וכו'. ע"ן
לפ"ד ד' ע"ל תוספות
ד"ה מה לטור: שם ר"ח
ונשקף כ"ו מרת אבא
דפשוה. ע"ן לקמן ק"ג
ע"כ תוספות ד"ה שמואל:

מוסף רש"י

דכתוב ולעגלה לא
תעשה דבר. משום
דלמטה ה"ל ג' ו' ו'.

רבינו הגנאל (המ"ד)

הכל אבנו שהפקידו בור
הוא. אמר ר' אלעזר נתקל
שור וכיצא בו בקרקע
ונחבס באבן ושבר חייב
בעל האבן כי הוא בעל
הבור ודומה הקרקע הוא
לשור שדחף את שור אחר
לאבן שהורו בור ואמרי
כסאן כ"ר נתן. רבנן כי
האי גונאט פטור ליה לבעל
הבור דהניא שור שדחף
את חברו לבור בעל
השור חייב בעל הבור
שפור ר' נתן אומר זה
משלם מחצת זה משלם
מחצה. ואסיף ל"ר נתן
חמ"ב בעיקר פלוגתייהו לו
היבא דליבא לאשתלמו
מחצה משתלם טריה
דברא כוליה הויקן הלכך
כיון דקאמר ר' אלעזר
חייב כסאן כ"ר נתן
כיון דליבא לאשתלמו
מן הקרקע משתלם לן
הנוקט בעל האבן. וחילוק
ר' נתן ורבנן. וחילוק
שעמן כפי שור שנגח את
ההרש באחוריו וקייאם
לן כשמואל דק"ל כותיה
בריי ור' אלעזר אליבא
דרי נתן: פ"ס ר' יהודה
אומר במתכוין חייב כ"ו
דייקתן פרקתו ר' יהודה
במתכוין חייב ואוקמי
רבה במתכוין להורידה
לפטו מחתיפו ופלה
ושכחה מכלל דח"כ
הוא ר' מאיר מחייב
אפי' אוננו בירו ואפי'
אוננו הוא ואוננו כקרקע
פטריה דכתיב ולעגלה לא

אכל. הוה הוא עצמו פטור: קרקע עולם. שאין לה בעלים:
הויקמו. וממנו של זה גרמא בעלמא עבד ליה ורז לטעמיה דאמר
לקמן (דף ג') בור שחייבה עליו מורה להכליל ולא לחבטו: פטור
למדנו. ב"ק (דף ג'): שור ולא אדם חסר ולא כלים. והכי מילי

היבא דמה האדם דקרא גמימה
משמע דכתיב והמת יהיה לו אבל
נוקט אדם חייב בעל הבור דקרא
מכופר (6) ממשטין: וכלי שפחה וכו'. על
נוקי כלים פטור בעל הבור דשבידתן
זו היא מיתתן וממתין נמי מימיו
נזרו הוא הלכך כי חייב על נוקי
הגוף חייבה ולא על הכלים: ורז
פ"ט. דמקלחו פטורו הוא. ומשורו למדנו
דאפקרינו. כי בור דסגר רז בור
שחייבה עליו מורה בהפקיד רשותו
וגורו הוא דחייבתו: אבל לא
אפקרינו פטורו הוא. ומשורו למדנו
הלכך טיטף כלי ממנו דמיק עבד
אכל נוק הגוף קרקע עולם ענדה
ושמואל סגר בהפקיד רשותו ולא
הפקיד בורו נמי משמע קרא ופטור
בו אה הכלים הלכך ממני אפי' ג'
דלא אפקרינו בורו היו ומאי דקמי
חייב בעיקר גופו קמיינו ולא בכליו
ואפי' ג' דקרקע עולם ענדה ליה חייב
דשמואל לטעמיה דאמר לקמן (דף ג')
בור שחייבה עליו מורה להכליל וכו'
לחבטו ולא אפי' ג' דקרקע עולם אוקמי:
נפסקו. בכלי השור שייכא שכיבה
כגון על וסולמנין. קריעה שייכא
נמרדעת של חמור: ה"ל אלה זה
דומה דארכי. מולה כתיבא בלא
כתיבא: אלא מה דומה לזה כו'.
דאם החוקק נהס כלים או נתקל בן
אדם ומת פטור: רישא. דקמי
אבנו ופטור דומין לבור: קשיא
לרז. ס"ד אפי' דלא אפקריה מיירי:
וסיפא. דקמי אס העינא אחר
ללוחמו נאבן של זה חייב: קשיא
לשמואל. דהשתא משמע דמשורו
למדנו: ד"ל. דלכנו דומה לבור
כשהפקידו: ל"ר יהודה דמחייב על
נוקי כלים כבור. דכפר שור שנגח
את חבירו (לקמן דף ג'): לא שנו.
דהעיינא ללוחמו נאבן חייב: אלא
שנקטל נאבן ונשקף. הכלי נאבן:
פטור. דקרקע גרמא לו: דלא כר'
נתן. דאמר לקמן (דף ג'). בור
שדחף את חבירו לבור כל היבא
דליבא לאשתלומי מהאי שור משתלם
מבור האי דעבד ליה הויקא:
במתכוין להורידה למטו מחתיפו.
ונתקל וזעזעה נכוסל חייב דנתקל
פטור

פושע הוא: אמר אבי מכלל.
נימוחה הכד מעממה על כתיפו דהוי אונס: נפסרה. נימוחה דמתגרמנין
(שמות טו) ומת השמש ונמס פשר: אפילו אונס בידו. אפילו
נפסרה מעממה שלא נפלה מידו אלא נימוחה וגשאר האחון בידו:
פטור
מ"ק משמע דנשברה מאליו עלה קאמי ר' יהודה למקל בין מתכוין לשאין מתכוין וז"ל והא ר' יהודה אית ליה בפרק האומנין (ב"מ
דף פג: וש"ס) דנתקל לאו פושע הוא גבי מעביר חנית ממקום למקום ושנברה דקאמר ר' יהודה שומר חנם ישבע נושא שכר ישלם
ומפרש החס האי כתיבה והאי כתיבה ואין לומר דמתכוין להורידה דהכא הוי פושע עפי דא"כ היכי דייק מכלל דמחייב ר"מ אפילו
נפסרה למת דנתקל דוקא מחייב אכל נפסרה דהוי אונס עפי לא וי"ל דקסגר רבה כי היכי דאמרין החס לר"מ כשצויה
מתקן מחמס היא בשומר שכר ה"ג לרבי יהודה מתקן מחמס עפי לא בשומר חנם אלא דקסגר רבי יהודה דבשומר שכר לא לז'
מחמס להקל: ואונס רחמנא פטריה. ומפלא מתח פלע לא מריבין אונס גמור דפירשמי לעיל (דף טו:):
והתניא נשברה כרו בו. וז"ל והכי מימי מברייתא דפטר ר"מ בנקניס כרוח שאינה מזויה דלמא הי"מ לענין שאר נוקין אכל
מתני' איבא לאוקמי בחדס המזיק בדרך הלכו נפלו החרסים על האדם נכחו ואדם המזיק חייב כרוח שאינה מזויה
דלאמרין לעיל קוף פרק שני (דף טו.) וי"ל דנמתנין נמי קמי והולק אחר נמים דמתקל מימיו הוא ולא אדם המזיק ולמה מחייב
שם ר"מ יותר מנקניס וז"ל ומאי פריך מולעגה לך תעשה דבר דנפסרה ודאי מחייב ר"מ אפי' שהנפילה הימה בנאונס מ"מ
אחר כך היה לו לתקן וי"ל דרבי מאיר מחייב בכל ענין אף על פי שלא היה לו פנאי לתקן:

אבל הוא עצמו פטור דקרקע עולם הויקמו. ולא צני למימר
שהוק הוא עצמו נמים דלישנא משמע שהולק עצמו
נמים ולא שהוק הוא ובאפקריה לא מצי לאוקמי דא"כ לא מחייב
לא אכלים ולא על עצמו:

ה"ב היבא דאפקרינו. פ"ה
דסגר רז דבור שחייבה
עליו מורה בהפקיד רשותו ונזרו
וז"ל דשבעתין דמתורת (לעיל דף
כא.) ר"ל דרז סגר בור נרשותו חייב
ושמואל סגר דפטור ופי' שם בקונט'
דנזרו וי"ל דלא קיימא מקנה דהס'
הוי ומיחו קיימא דרז מצי סגר
שפיר בהפקיד רשותו ולא בורו נמי
חייב אפי' ג' דלכנו ופטור ומשאו דלא
אפקרינו לא הוי בור לרז היינו
למיק ללכ הפסות בור הוי ופטור על
הכלים ושמואל דסגר הכא דאפילו
לא אפקרינו הוי בור מצי סגר
בור נרשותו פטור לגמרי ואפילו
נזרו לא הוי דמצי א"ל נרשותו מצי
נעית ומה שנקונטרס רזה לחייב
בהפקיד רשותו ונזרו כמו דמופר
בור דרבי"ר אין נראה לרבי דמופר
חפר ברה"ר חפר בור נאסור וכן
נזרו בור נרשותו פטור לרבי"ר נאסור
חפרו ואפילו חפר נאמנע רשותו
והפקיד רשותו ולא בורו כיון דשלו
הוא חייב להסיר התקלה דלאמרין
בהפסרה (לקמן דף טו.) וז"ל דכיון
דאית ליה לממליה ולא מלייה כמאן
דכרייה דמי * אכל הפקיד רשותו
ונזרו דמפר כהניר וגם השמא
הפקיד לאו בעל הבור הוא לא מחייב
מדת דכ"ה הפסרה (לקמן ג'). דמקינ'
לאשכחי בור של שני שותפין:

ונשוקף באבן. דוקא נקט דנשוקף
נאבן אכל נתקל נאבן
ונשוקף בקרקע פטור בקרקע עולם
הויקמו ואפילו שמואל * מדיה הכא
דפטור דכפטר לקמן בהפסרה (דף ג').
וס' נתקל בבור ונפל לאחוריו הבור
והיא דלעיל דמחייב שמואל ר"ך
לאוקמא כגון שנגח בקרקע עולם
הויקמו ואפילו שמואל * מדיה הכא
דפטור דכפטר לקמן בהפסרה (דף ג').
ונתקל בור ונפל לבור מחייב בהפסרה
(שם) יש לחלק כיון שיש שם תקלה על הבור ומיחו ודאי לרז
קשה כי היכי דקאמר רז קרקע עולם הויקמו הי"ג יומא בעל
האבן בור של פלוני הויקו:

אמר רבה במתכוין להורידה כו'. רבה לא צני לאוקמי במתכוין
לשור דממיקי על אפי' לקמן משום דנשברה כרו דקאמר
מ"ק משמע דנשברה מאליו עלה קאמי ר' יהודה למקל בין מתכוין לשאין מתכוין וז"ל והא ר' יהודה אית ליה בפרק האומנין (ב"מ
דף פג: וש"ס) דנתקל לאו פושע הוא גבי מעביר חנית ממקום למקום ושנברה דקאמר ר' יהודה שומר חנם ישבע נושא שכר ישלם
ומפרש החס האי כתיבה והאי כתיבה ואין לומר דמתכוין להורידה דהכא הוי פושע עפי דא"כ היכי דייק מכלל דמחייב ר"מ אפילו
נפסרה למת דנתקל דוקא מחייב אכל נפסרה דהוי אונס עפי לא וי"ל דקסגר רבה כי היכי דאמרין החס לר"מ כשצויה
מתקן מחמס היא בשומר שכר ה"ג לרבי יהודה מתקן מחמס עפי לא בשומר חנם אלא דקסגר רבי יהודה דבשומר שכר לא לז'
מחמס להקל: ואונס רחמנא פטריה. ומפלא מתח פלע לא מריבין אונס גמור דפירשמי לעיל (דף טו:):
והתניא נשברה כרו בו. וז"ל והכי מימי מברייתא דפטר ר"מ בנקניס כרוח שאינה מזויה דלמא הי"מ לענין שאר נוקין אכל
מתני' איבא לאוקמי בחדס המזיק בדרך הלכו נפלו החרסים על האדם נכחו ואדם המזיק חייב כרוח שאינה מזויה
דלאמרין לעיל קוף פרק שני (דף טו.) וי"ל דנמתנין נמי קמי והולק אחר נמים דמתקל מימיו הוא ולא אדם המזיק ולמה מחייב
שם ר"מ יותר מנקניס וז"ל ומאי פריך מולעגה לך תעשה דבר דנפסרה ודאי מחייב ר"מ אפי' שהנפילה הימה בנאונס מ"מ
אחר כך היה לו לתקן וי"ל דרבי מאיר מחייב בכל ענין אף על פי שלא היה לו פנאי לתקן:

יא ב מ"י פ"ה מ"ה'
נוקי ממון הלכך כן קמ'
ע"ן שור שיש ח"מ
סמן ח"מ ס"ה פ':
יא ב ד מ"י שם הלכך ה'
כ כמ"ט שם ט"ו שם
סמן ח"מ ס"ה פ' וסמן
ח"מ ס"ה פ':
יא ב מ"י שם הלכך ג'
ט"ו ש"ס סמן ח"מ
פ"ה פ':
כ ו מ"י פ"ה מהלכת
אמר ר' יהודה אמר רב
לא שנו אלא ששנו פ"ס
במים אבל הוא עצמו א"ס
הוקף פטור מאי שמואל
קרקע עולם הויקמו. אמר
ל"ה שמואל מבור אבני
סכינו ומשאו והויקו
מבור למדנו ואלו כנו
אבני הן כבולין אני קורא
בזן ונפל שמה שור א"ל
ולא אדם חסר ולא כלים
רזני מילי לענין קטלא
אבני חסר אדם חייב נמי
ובלים שטורס דהניא למא
ז"ל דומה לזה מית
אבנו וצלוותיה לרשות
הריבס והוקף בהן אחר
הריבס בניק אדם ופטור
בניק צלוותיה. ופטור רב
היא דאפקרינו לזני
אבנו סכינו ומשאו והוי
בנוקי כלים אבל לא
אפקרינו סכניה ניהו
וכשרו הן חשוכין שחייב
בניק כלים הלכך לרז
הוי סכניה חייב בכלים
ושמואל כל תקלה ברה"ר
בור חייב ליה חייב בניק
אדם ופטור בניק כלים
ואתבין עלירו וכלם
שמה שור או חסר שור
ולא אדם חסר ולא כלים
אבנו נפל לחוט
שור וכליו ושכרו חסר
ובורו נתקרו חייב רישא
והויקמו ופטור על כלים
מה דומה לזה אבנו כלם
ומשאו שהניח ברה"ר
והויקו לפיכך היתה
צלוותיה באבן חייב. רב
מתחא קשיא להוריהו
היא גופא קשיא רישא
אסיפא רישא קמי ופטור
על הכלים וסיפא קמי
היח צלוותיה חייב. רב
מתחא לטעמיה חייב על
הבהמה שפיקרין אבל
לא הפיקין אפי' בכלים
חייב דממניה ניהו לפיכך
היח צלוותיה באבן חייב
בעל האבן שמואל מתחא
לפטור על הבהמה
(ופטור על ההפסדה) ופטור
על הכלים דכבור ניהו
לפיכך פטור בכלים. ולי'
יהודה דמחייב אנוקי כלים
בבור היח צלוותיה באבן
בקרקע וישא באבן חייב
ר' יהודה רבנן סוף פרק
אמר ר' שנטא את הפרה.
אמר ר' אלעזר לא שנו
אפי' איבא דאמרי אמר ר'
אלעזר לא חייבא נתקל
באבן הוא אבל פטור
בקרקע וישא באבן חייב
ולא אפילו נתקל בקרקע
אפי' באבן חייב כקאמר
כ"י נתן פ"י כיון לרבי

רבינו הגנאל

ופטור מן ההפסדה:
[מח' 6) נשברה כרו
ברה"ר והולק אחר במים
או שלקה בחרסית חייב.
אמר ר' יהודה אמר רב
לא שנו אלא ששנו פ"ס
במים אבל הוא עצמו א"ס
הוקף פטור מאי שמואל
קרקע עולם הויקמו. אמר
ל"ה שמואל מבור אבני
סכינו ומשאו והויקו
מבור למדנו ואלו כנו
אבני הן כבולין אני קורא
בזן ונפל שמה שור א"ל
ולא אדם חסר ולא כלים
רזני מילי לענין קטלא
אבני חסר אדם חייב נמי
ובלים שטורס דהניא למא
ז"ל דומה לזה מית
אבנו וצלוותיה לרשות
הריבס והוקף בהן אחר
הריבס בניק אדם ופטור
בניק צלוותיה. ופטור רב
היא דאפקרינו לזני
אבנו סכינו ומשאו והוי
בנוקי כלים אבל לא
אפקרינו סכניה ניהו
וכשרו הן חשוכין שחייב
בניק כלים הלכך לרז
הוי סכניה חייב בכלים
ושמואל כל תקלה ברה"ר
בור חייב ליה חייב בניק
אדם ופטור בניק כלים
ואתבין עלירו וכלם
שמה שור או חסר שור
ולא אדם חסר ולא כלים
אבנו נפל לחוט
שור וכליו ושכרו חסר
ובורו נתקרו חייב רישא
והויקמו ופטור על כלים
מה דומה לזה אבנו כלם
ומשאו שהניח ברה"ר
והויקו לפיכך היתה
צלוותיה באבן חייב. רב
מתחא קשיא להוריהו
היא גופא קשיא רישא
אסיפא רישא קמי ופטור
על הכלים וסיפא קמי
היח צלוותיה חייב. רב
מתחא לטעמיה חייב על
הבהמה שפיקרין אבל
לא הפיקין אפי' בכלים
חייב דממניה ניהו לפיכך
היח צלוותיה באבן חייב
בעל האבן שמואל מתחא
לפטור על הבהמה
(ופטור על ההפסדה) ופטור
על הכלים דכבור ניהו
לפיכך פטור בכלים. ולי'
יהודה דמחייב אנוקי כלים
בבור היח צלוותיה באבן
בקרקע וישא באבן חייב
ר' יהודה רבנן סוף פרק
אמר ר' שנטא את הפרה.
אמר ר' אלעזר לא שנו
אפי' איבא דאמרי אמר ר'
אלעזר לא חייבא נתקל
באבן הוא אבל פטור
בקרקע וישא באבן חייב
ולא אפילו נתקל בקרקע
אפי' באבן חייב כקאמר
כ"י נתן פ"י כיון לרבי